

Jødiske stemmer fra Holocaust

- vi gjorde også modstand

Indholdsfortegnelse

Introduktion	s. 2
Elevopgave 1: Hvad ved du om Holocaust?	s. 3
Elevopgave 2: One-pager over Holocaust	s. 4
Elevopgave 3: 6 millioner får eller?	s. 7
Elevopgave 4: Jødisk modstand under Holocaust	s. 8
Elevopgave 5: Kilder til Holocaust	s. 11
Elevopgave 6: Lav en kilde-mosaik	s. 14
Elevopgave 7: Hvad ved du nu om Holocaust?	s. 18
Elevprodukt A: Genskrivning af digt	s. 19
Elevprodukt B: Jødiske stemmer som podcast	s. 20
Elevprodukt C: Mini-museumsudstilling	s. 21
Noter og henvisninger	s. 22

Introduktion

Du skal nu i gang med et forløb, som handler om Holocaust og om nogle af de mennesker, der oplevede Holocaust.

Du skal undersøge og forholde dig aktivt undervejs, og du skal lave nogle opgaver, som du skal gemme og sætte ind i din portfolio.

Når du er færdig med forløbet, kan du bruge din portfolio til at vise og fortælle, hvad du har lært og tænkt over.

Elevopgave 1

Hvad ved du om Holocaust?

Måske ved du allerede noget om Holocaust, eller har hørt om det før?

Nu skal du skrive korte sætninger eller stikord til, hvad du allerede ved. Hvis du aldrig har hørt om Holocaust før, så skriver du det.

Du kan bruge de nedenstående sætninger til at komme i gang med dine egne stikord:

Holocaust

Hvad skete der?

Hvornår og hvor?

Hvem var med?

Hvad gjorde de mennesker, der var med under Holocaust?

Gem din besvarelse i din logbog.

Elevopgave 2

One-pager over Holocaust

I det her forløb kommer du via kilder og kildearbejde til at møde nogle af de mennesker, som oplevede Holocaust.

For at forstå, hvad de mennesker oplevede, hvad de tænkte, og hvordan de handlede, skal du først sætte dig ind i, hvad Holocaust er for en historie og hvilken tid, det foregik i. Du skal derfor lave en one-pager over Holocaust.

En one-pager kan både være en hjemmeside, hvor alt information står på én forside, eller en skabelon, hvor al information fremgår i kort form på én side. Du kan lave din egen digitale one-pager via google, wix.com eller webnode, eller anvende skabelonen her i elevmaterialet.

Du skal skrive korte svar på hver af overskrifterne i one-pageren. Hvis du laver din egen digitale one-pager, skal overskrifterne fra skabelonen indgå.

Du må også gerne indsætte fotos. Du skal lede efter dine svar her: [Holocaust | folkedrab.dk](https://www.folkedrab.dk)

Når du har lavet din one-pager, kan du tilføje den i din portfolio.

I denne boks kan du finde flere links, der kan hjælpe dig med at lave din one-pager

[Hvad er antisemitisme? | folkedrab.dk](https://www.folkedrab.dk)

[Antisemitisme i Europa og Tyskland | folkedrab.dk](https://www.folkedrab.dk)

[Hitler og nazismens forbrydelser | folkedrab.dk](https://www.folkedrab.dk)

[Ofre for Holocaust | folkedrab.dk](https://www.folkedrab.dk)

[De jødiske ofre | folkedrab.dk](https://www.folkedrab.dk)

[Den nazistiske raceideologi | folkedrab.dk](https://www.folkedrab.dk)

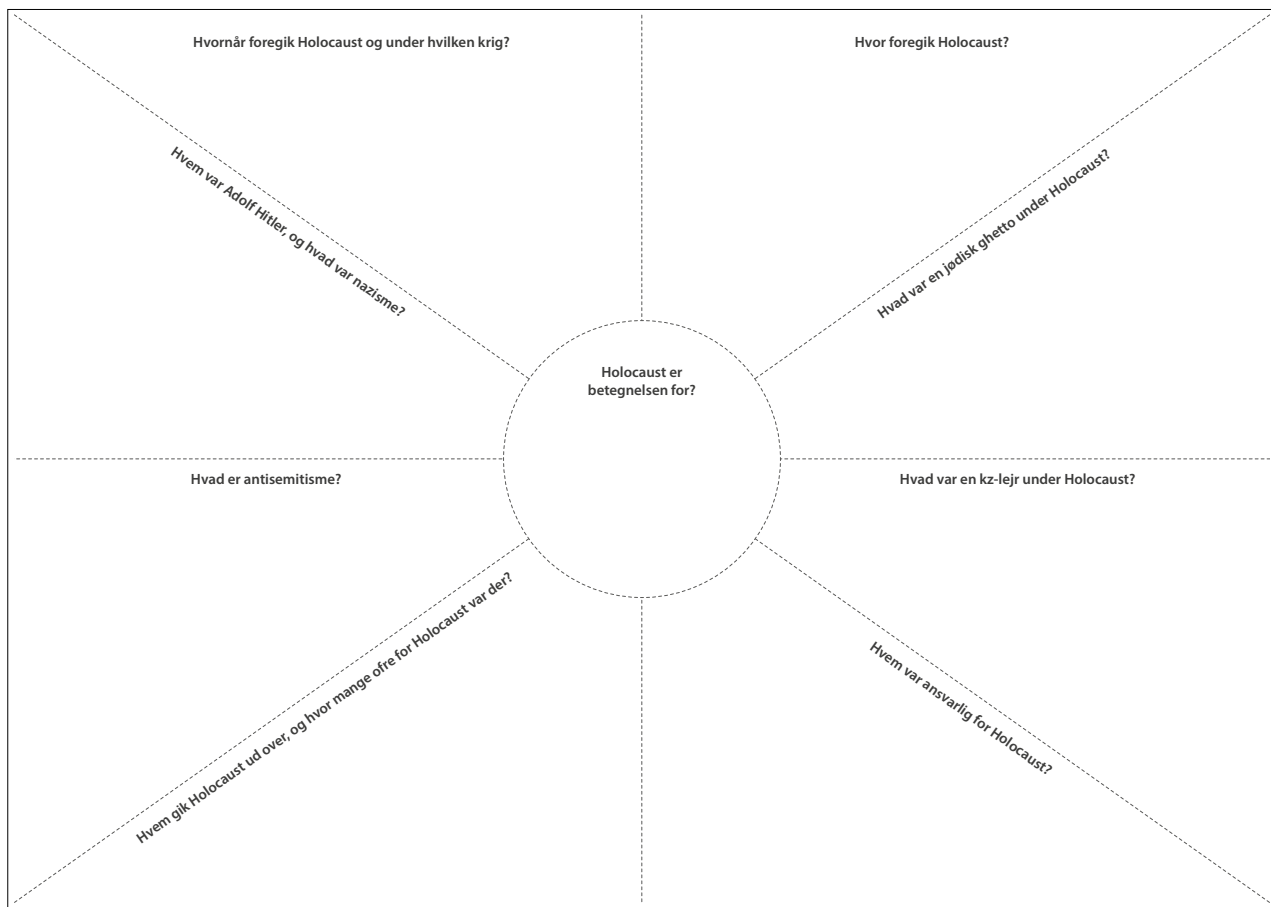
[Hvad skete der under Holocaust? | folkedrab.dk](https://www.folkedrab.dk)

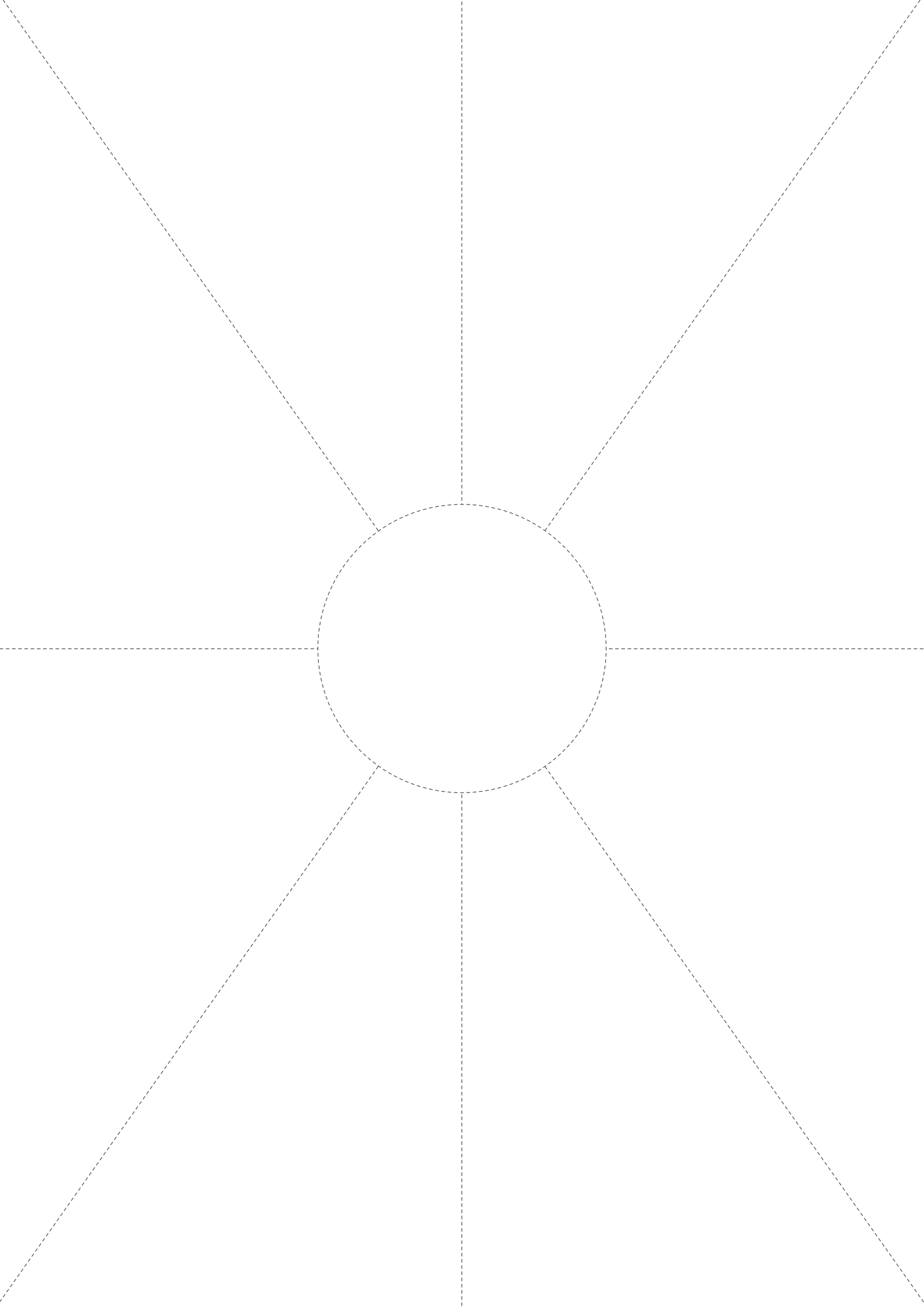
[Gerningsmænd under Holocaust | folkedrab.dk](https://www.folkedrab.dk)

[Jødiske ghettoer | folkedrab.dk](https://www.folkedrab.dk)

[Koncentrationslejrene \(kz-lejrene\) | folkedrab.dk](https://www.folkedrab.dk)

Eksempel one-pager over Holocaust.¹
Benyt skabelonen på næste side. Få jeres lærer til at printe den i A3 format.

Elevopgave 3

6 millioner får eller?

Under Holocaust blev 6 millioner jøder myrdet. Et næsten ufatteligt stort antal ofre, som man i eftertiden har tænkt meget over; hvordan kunne det ske, at så mange mennesker var blevet myrdet?

Både under og efter 2. verdenskrig begyndte nogen at tænke, at de jødiske ofre for Holocaust måske selv havde ladet sig føre passivt i døden, "som får til slagtebænken", for hvorfor var der ikke flere, der var flygtet, eller gjort oprør?

Hvad tænker du, når du hører, at de jødiske ofre passivt lod sig føre i døden som får til slagtebænken?

Her kan du skrive dine tanker i stikord

Her kan du prøve at formulere dine tanker til et spørgsmål

F.eks.: Døde mennesker og får

F.eks., kan man sammenligne mennesker og får?

--	--

--	--

--	--

--	--

--	--

--	--

Elevopgave 4

Jødisk modstand under Holocaust

Digte udtrykker følelser og stemninger. Digte kan også få én til at undre sig og vække eftertanke ved at beskrive sit indhold i et poetisk sprog og form. I skal nu læse et digt skrevet af jødiske Haim Guri og Monia Avrahami.

Modstand ... af Haim Guri & Monia Avrahami

At smugle et brød – var at gøre modstand

At undervise i hemmelighed – var at gøre modstand

At samle informationer og udbrede illegalt nyhedsbreve – var at gøre modstand

At advare og nedbryde illusioner – var at gøre modstand

At redde en Torah-rulle – var at gøre modstand

At forfalske dokumenter – var at gøre modstand

At smugle folk over grænser – var at gøre modstand

At nedskrive begivenhederne og skjule optegnelserne – var at gøre modstand

At hjælpe mennesker i nød – var at gøre modstand

At turde protestere og risikere livet ved det – var at gøre modstand

At stå med tomme hænder imod morderne – var at gøre modstand

At nå frem til de belejrede med våben og ordrer – var at gøre modstand

At gøre oprør i dødslejrene – var at gøre modstand

*At rejse sig i ghettoerne, mens murene styrtede sammen omkring én,
i den mest desperate revolte menneskeheden nogen sinde har set...⁴*

Når I har læst digtet, skal I arbejde videre med de tanker I fik, da I læste digtet.

Jeres tanker om digtet

Spørgsmål til digtet	Her kan I skrive jeres tanker ned
Hvilke tanker får I, når I læser digtets overskrift?	Hvad forbinder I umiddelbart med ordet modstand? Hvad betyder det for jeres forventninger til resten af digtet?
Hvilke tanker får I, når I læser digtet? Passer overskriften og digtet sammen?	Hvilke tanker får I, når I læser alle de forskellige måder, som modstand bliver beskrevet på? Synes I overskriften passer med digtets indhold? Begrund Handlede digtet om noget andet, end det I troede, da I hørte overskriften? Hvis ja, hvad?
Hvad handler digtet om?	Genfortæl med jeres egne ord, hvad digtet handler om Hvilke mennesker og situation tror I, digtet handler om?
Er der noget, der undrer jer?	Var der noget i digtet, som fik jer til at undre jer? Hvis ja, hvad?

Spørgsmål til digtet	Her kan I skrive jeres tanker ned
<p>Hvilket indtryk får I af de mennesker, som digtet handler om?</p> <p>Hvilket indtryk får I af de menneskers situation?</p>	<p>De mennesker digtet handler om, hvilket indtryk får I af dem? Var de f.eks. passive eller aktive?</p> <p>Hvad fortæller den måde digtet beskriver modstand på om de forhold, som digtets mennesker levede under?</p>
<p>Udvælg to vers fra digtet, som gjorde særligt indtryk på jer – begrund jeres valg.</p> <p>1. vers:</p> <p>2. vers:</p>	<p>Vakte verset f.eks. undren eller nysgerrighed? Gav verset en særlig følelse, eller fik verset jer til at tænke på jeres egen hverdag på en anden måde?</p> <p>1. begrundelse: verset gjorde særligt indtryk, fordi</p> <p>begrundelse: verset gjorde særligt indtryk, fordi</p>

Opsamlende klassedialog

Diskuter og reflekter på baggrund af arbejdet med digtet, hvad I forstår ved jødisk modstand under Holocaust. I må gerne også gå ind på hjemmesiden: [Jødisk modstand under Holocaust | folkedrab.dk](http://jodisk.modstand.under.Holocaust.folkedrab.dk) og bruge artiklens pointer.

Elevopgave 5

Kilder til Holocaust

I skal nu møde nogle af de jødiske ofre for Holocaust via deres efterladte breve, dagbøger og senere beretninger.

Disse kilder er fordelt i en kildebank med 16. forskellige kapitler, der hedder det samme, som versene i digtet 'Modstand'. Hvert kapitel indeholder imellem 4-7 korte kilder, der handler om kapiteltemaet.

I kildebankserne er der både historiske kilder og små forklarende tekster om de forhold, som kilden beskriver og blev til under. For at forstå de mennesker I møder i kilderne, er det derfor vigtigt, at I starter med at læse de forklarende tekster.

Fremgangsmåde

1. Vælg to kapitloverskrifter ud. I kan f.eks. vælge de to vers I fremhævede i opgave 4, men I kan også vælge andre og nye kapitler ud.
2. Læs intro-teksten op for hinanden, så I ved, hvilken kontekst kilderne er blevet til i.
3. Læs skiftevis kilderne op for hinanden. I skal også samtale om de spørgsmål, som hører til hver kilde.
4. Når I har læst alle kilderne, skal I vælge den kilde ud, som I synes passer bedst til overskriften på jeres valgte kildebank. Herefter skal I udfylde kildeskemaet.
5. Forbered en kort fremlæggelse af jeres kilde for resten af klassen

Kildeskema

Spørgsmål til digtet	Her kan I skrive jeres tanker ned
Hvad hedder den kapitloverskrift I har valgt ud?	Vores kapitloverskrift hedder
Hvem er kildens ophavsperson?	Hvad hedder ophavs- personen? Hvor gammel er vedkommende? Er det en mand eller kvinde? Hvor kommer personen fra?

Spørgsmål	Dine svar og tanker
I hvilken kontekst (situation) befinder ophavspersonen sig?	<p>Hvor befinder ophavspersonen sig, mens han/hun skriver kilden?</p> <p>Hvornår?</p> <p>Er der tale om en frivillig situation eller?</p>
Hvad tror I, at situationen betyder for ophavspersonens muligheder for at gøre noget?	<p>Kan ophavspersonen frit gøre som det passer ham/hende, eller er der begrænsninger?</p> <p>Hvorfor?</p>
Hvad foregår der i kilden? Hvilken handling eller tænkning kommer til udtryk?	<p>Forklar med jeres egne ord, hvad kilden fortæller om</p>
Hvilke dilemmaer tror I, der var forbundet med at gøre det?	<p>Var det f.eks. farligt at gøre som ophavspersonen gjorde?</p> <p>Kunne det gå ud over nogen? Ville man svigte nogen, man holdt af?</p> <p>Hvad krævede det at gennemføre den handling?</p>
<p>Tror I, at det var en handling, som mange jøder havde mulighed for at gøre, eller var det kun få jøder, der kunne gøre det?</p> <p>Hvorfor?</p>	<p>Var det noget, som alle jøder havde mulighed for at gøre?</p> <p>Hvorfor/hvorfor ikke?</p>

Spørgsmål	Dine svar og tanker
<p>Synes I, at de jøder I lige har mødt i kilderne opfører sig passivt?</p> <p>Synes I, at de jøder, der ikke gjorde, som ophavspersonen i jeres kilde, opførte sig passivt? Hvorfor / hvorfor ikke?</p>	<p>Den handling, ophavspersonen beskriver – siger den noget om et aktivt menneske eller det modsatte?</p> <p>Der var også mange jøder, som ikke gjorde som ophavspersonen her gjorde. Hvorfor tror I, det var sådan? Var de passive, eller? Hvad kandedet skyldes?</p>
<p>Er der tale om modstand her? På hvilken måde?</p>	<p>Synes I, at ophavspersonen gjorde modstand i det han/hun foretog sig?</p> <p>Hvorfor og hvordan?</p>
<p>Hvorfor synes I, at denne her kilde er den der passer bedst til kapiteloverskriften?</p> <p>Hvad kan I bruge kilden/kilderne til at sige noget om?</p>	<p>Vi synes vores kilde passer godt til overskriften, fordi</p> <p>Hvad kan kilden fortælle jer om jødernes oplevelser og handlinger under Holocaust?</p>

Elevopgave 6

Lav en kildemosaik

Efter jeres arbejde med jødiske kilder, kan I nu lave jeres egne kilde-mosaikker.

En kildemosaik er en samlet visuel og kreativ præsentation af jeres kilder, hvor I kan placere dem på en måde, hvor I kan fremhæve bestemte pointer og sammenhænge. En kildemosaik kan på den måde udtrykke jeres større fortælling om og forståelse af Holocaust.

I kan lave jeres kildemosaik i mindre elevgrupper, eller I kan lave en stor fælles klasse-kildemosaik.

Før I går i gang, skal I aftale, hvordan jeres kildemosaik skal se ud, hvordan den skal opbygges, og hvilke kilder I vil anvende. I kan lave jeres kildemosaik analogt på klassens tavle, whiteboard eller væg, eller digitalt i programmerne Easel.ly eller Padlet.

Forslag til kildemosaikker

- I kan bygge jeres kildemosaik op tematisk, f.eks. over forskellige former for modstand (se kildemosaik 1).
- I kan bygge den op kronologisk (se kildemosaik 2).
- I kan bygge den op geografisk (se kildemosaik 3).
- - Eller I kan bygge kildemosaikken op efter helt andre tanker og idéer, som I selv finder på.
- I kan også tegne og skrive på jeres kildemosaik og/eller tilføje fotos som illustrationer til kilderne.

Når I har lavet jeres kildemosaik, kan I tage et foto af den med jeres mobil og tilføje billedet jeres portfolio.

Kildemosaik 1: Tematisk opbygget over former for modstand⁵

Opstand & sabotage

Overlevelse

Verdighed

Dokumentation

Modstand under Holocaust

Opstand & sabotage

Overlevelse

Verdighed

Dokumentation

Kildemosaik 2: Kronologisk opbygget⁶

Holocaust i tid

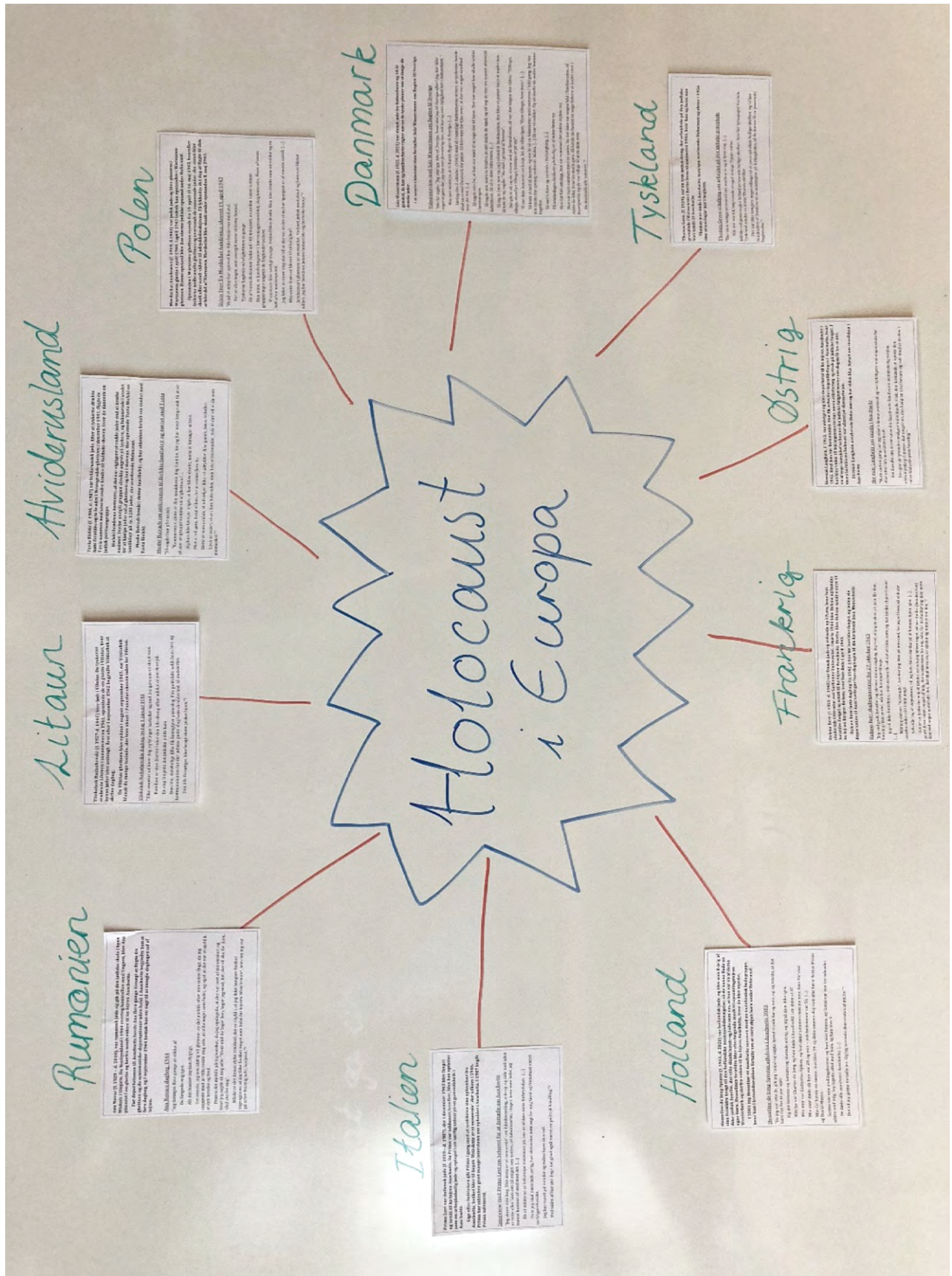
1941
Udvisning Tyske Jøder
at gå under jorden

1942
Partisaner
FPO

1943
Masse skydninger i Ukraine og Litauen
Flugten til Sverige

1944
Treblinka i aktion
opstanden i Warszawa-ghettoen
Musik i helvæde?
Auschwitz endestation

Kildemosaik 3: Geografisk opbygget⁷

Elevopgave 7

Hvad ved du nu om Holocaust?

Dig og din klasse har nu været igennem et forløb om Holocaust. I starten skulle du skrive ned i stikord, hvad du vidste om Holocaust.

Nu skal du igen skrive ned, hvad du ved om Holocaust. Du kan bruge din portfolio til at minde dig om, hvad du har lært.

Hvad ved du om Holocaust?

Hvis du kigger tilbage på din besvarelse af elevopgave 1: 'Hvad ved du om Holocaust', hvad tænker du så, at du har lært i forløbet? Hvad ved du nu om Holocaust, som du ikke vidste før?

Er der ting, du stadig ikke ved om Holocaust? Hvilke?

Elevprodukt A

Genskrivning af digt

I skal nu genbesøge Haim Guri og Monia Avrahamis digt om modstand, som I arbejdede med i elevopgave 4. Digtet handlede om de forskellige måder, at jøder kæmpede imod nazisternes planer.

På baggrund af de kilder og jøder, I har mødt, skal I nu tilføje digtet en ny dimension eller et ekstra lag - de historiske mennesker, som digtet handler om.

I skal lave jeres eget nye digt, der tager afsæt i Haim Guri og Monia Avrahamis digt. I kan lave digtet sammen som klasse eller i mindre elevgrupper.

Fremgangsmåde

Forfattere: digtets forfattere er stadig Haim Guri og Monia Avrahami – men det er også jer selv, så husk at skrive jeres navne og/eller klasse på som medforfattere på digtet.

Titel: titlen på digtet er stadig 'Modstand' – men I skal tilføje den noget mere, som I synes, gør titlen endnu mere tydelig i forhold til digtets indhold.

Hvis det er svært at finde på noget, så vent med at lave titlen, til I har lavet hele digtet, så er det nemmere at se, hvad jeres digt handler om. Forslag til nye titler kunne f.eks. være; 'Modstand – og mod', eller 'Modstandens mennesker'.

Vers og rækkefølge: I skal udvælge hvilke vers fra det gamle digt, I vil have med og i hvilken rækkefølge, de skal komme. I må også gerne tilføje nye vers fra de kapiteloverskrifter, som ikke fremgik af digtet, f.eks. 'At lytte til musik - var at gøre modstand'.

Tilføjelse af historisk person: når I har valgt jeres vers ud og rækkefølgen af dem, skal I tilføje jeres vers en historisk person, som gjorde det, verset fortæller om, f.eks.:

*At undervise i hemmelighed – var at gøre modstand. **Chaim Kaplan var lærer i ghettoen i Warszawa og underviste børn og unge i hemmelighed.***

*At gøre oprør i dødslejrene – var at gøre modstand. **Filip Müller gjorde oprør i Auschwitz, selvom han vidste, at han ville blive slået ihjel.***

Næste vers:

Næste vers:

Digtets afslutning: I skal beslutte, om I vil beholde afslutningen på digtet, der fremhæver opstandene i ghettoerne som særlig vigtig, eller om I vil lave en anden afslutning, hvor I enten kan fremhæve en anden slags modstand, som I synes er mere vigtig, eller måske skrive en afslutning, der fremhæver flere slags modstand på én gang. Eller måske slet ingen fremhævelse af én modstandsform frem for en anden.

Nedskrivning og formidling: når I har valgt en titel og omskrevet versene, skal I skrive jeres digt op. Her skal I overveje, hvilken skrift, hvilke farver og format, I vil skrive digtet i. I skal også overveje, hvordan vil I læse digtet op. Hvis I selv måtte bestemme, hvor jeres digt skulle vises og høres henne, hvor skulle det så være og hvorfor?

Tag et foto af jeres genskrivning og sæt det ind i jeres portfolio.

Elevprodukt B

Jødiske stemmer som podcast

I har i forløbet læst forskellige kilder skrevet og fortalt af Holocaust' ofre.

I skal nu lave en podcast over et selvvalgt kapitel fra kildebanken, hvor I laver de skriftlige kilder om til fortællinger i lyd. I kan bruge optagefunktionen på jeres mobiltelefon eller programmer som Audacity, Garageband eller Wevideo (Skoletubepakken).

Fremgangsmåde

Podcast-serie: I skal i grupper lave jeres egne korte podcast om et selvvalgt kapitel fra kildebanken, og I skal forestille jer, at jeres podcast skal passe til en større podcast-serie kaldet '*Jødiske stemmer fra Holocaust*' eller '*Vi gjorde også modstand*'

Undertitel: I lave en undertitel til jeres podcast – hvad skal den hedde?

Manchet: I skal også skrive en manchete om, hvad jeres podcast handler om, så lyttere bliver interesserede i jeres podcast. En manchete er en kort introtekst, der beskriver hvad podcasten handler om.

Genre: jeres podcast skal være en dramatisering af kildebankens kilder, eller indeholde dele, hvor I dramatiserer jeres kilder.

Omskrivning af kilderne: for at dramatisere jeres kilder, må I omskrive dem til længere jeg-fortællinger. Her skal I bruge den viden, I har fået om Holocaust og de informationer, som fremgår af kildebanken. Derudover må I gerne bruge jeres fantasi og forestillingsevner.

Udarbejdelse af storyboard: når I har skrevet kilderne om, skal I beslutte, hvad der præcist skal ske i jeres podcast. Hvordan vil I f.eks. starte dramatiseringerne? Skal der være en fortæller i podcasten? Hvordan vil I afslutte jeres podcast?

Fordeling af roller i podcasten: hvem gør hvad i gruppen? Skal der være en fortæller, hvem? Skal de omskrevne jeg-fortællinger læses op af forskellige elever? Hvem står for lydeffekter? Hvem optager?

Få jeres lærer til at hjælpe med at dele jeres podcast' på klassens skoletube-kanel, hjemmeside eller på Aula. Lav et link til jeres podcast og sæt ind i jeres portfolio.

Elevprodukt C

Mini-museumsudstilling

I har været igennem et undervisningsforløb om Holocaust. Det er dog ikke kun i skolens historieundervisning, at I kan møde historier om Holocaust. Museer fortæller også historier om fortiden. Det kan I også gøre.

I skal nu lave en klasseudstilling om Holocaust og de ting, I har lært om Holocaust.

Fremgangsmåde

Navn på udstilling: Hvad skal jeres udstilling hedde? Hvad synes I f.eks. er de vigtigste pointer fra forløbet – kan I finde på en titel, der udtrykker det?

Målgruppe: hvem vil I gerne lave jeres udstilling til? Er det jeres forældre eller måske en parallelklasse? Hvilke hensyn tænker I, at I skal tage til jeres målgruppe?

Udstillingens indhold: I skal inddrage nogle af de kilder, I har arbejdet med i forløbet. Når I har valgt de kilder ud, I gerne vil bygge jeres udstilling op omkring, skal I finde en eller flere fysiske genstande, som skal udstilles sammen med den skriftlige kilde. Genstandene skal hjælpe jer med at fremhæve kildens indhold, og det budskab I gerne vil vise.

Udstillingens form: når I har udvalgt kilder og genstande, skal I finde ud af, hvordan I gerne vil udstille dem. Skal de f.eks. udstilles på et bord? Hvis ja, skal der være en særlig farve underlag, eller et bestemt lys på det udstillede? Skal der være flere adskilte udstillingsborde, eller længere sammenhængende borde med genstande og kilder? Er rækkefølgen af jeres udstilling ligegyldig, eller vil I gerne have, at publikum følger en bestemt rute? Hvis ja, hvordan kan I indrette udstillingen, så det fremstår logisk at tage den rute?

Andre elevprodukter: hvis I også har lavet elevprodukt A (genskrivning af digtet) og elevprodukt B (podcast), kan I inddrage dem i jeres udstilling. Jeres portfolioer kan også indgå i udstillingen.

Invitation og åbning: når museer laver nye udstillinger, holder de åbningsfester, hvor de inviterer deres målgruppe. I skal derfor lave en invitation til jeres målgruppe, hvor I kort fortæller om jeres udstilling og inviterer dem til åbningen af jeres udstilling. I skal også forberede en kort velkomsttale, som I skal afholde, når I holder jeres åbning af udstillingen. I talen skal I kort byde velkommen og fortælle om emnet for jeres udstilling, budskabet for udstillingen og de tanker I har gjort jer med udstillingen.

Tag billeder af jeres udstilling med jeres mobiler og sæt ind i jeres portfolioer.

Noter og henvisninger

1. One-pager lavet og fotograferet af Anna Kristin Smitn, aks@ucn.dk
2. Foto taget af Judith Prins og gengivet fra: [Four lambs on ground photo – Free Animal Image on Unsplash](#)
3. Tegning "Dividing families" er gengivet fra Auschwitz-museets hjemmeside, [Art of camp and postcamp period / Gallery / Auschwitz-Birkenau](#)
4. Digt af Haim Guri & Monia Avrahami. Digt oversat af Therkel Stræde og gengivet fra: [Hvad er modstand? | folkedrab.dk](#)
5. Kildemosaik lavet og fotograferet af Anna Kristin Smitn, aks@ucn.dk
6. Kildemosaik lavet og fotograferet af Anna Kristin Smith, aks@ucn.dk
7. Kildemosaik lavet og fotograferet af Anna Kristin Smith, aks@ucn.dk